

Beweegt het nou of beweegt het nou niet ?

Twee ontwikkelingen in het materiële
milieustrafrecht
&
Vier grote lijnen in de milieuhandhaving

1

Sjoerd Lopik

Advocaat bij Allen & Overy LLP
Promovendus Universiteit Leiden

2

Strafrechtelijke greenwashing-zaken

- Greenwashing is het zich groener of maatschappelijk verantwoordelijker voordoen dan een bedrijf of organisatie daadwerkelijk is.
- Volgens onderzoek van de London School of Economics (2022) neemt de hoeveelheid greenwashing-zaken sterk toe. Deze zaken spelen zich echter met name af buiten het domein van het strafrecht. In Nederland oordeelde de Reclame Code Commissie bijvoorbeeld dat KLM deed aan misleidende reclame op het gebied van CO2-neutraal vliegen.
- De eerste strafrechtelijke greenwashing-zaken zijn aan het ontstaan, waaronder:
 - een onderzoek van het Duitse Openbaar Ministerie naar DWS, een dochteronderneming van Deutsche Bank; en
 - een onderzoek van de attorney general van Massachusetts naar ExxonMobil.
- Greenwashing staat hoog op de agenda van NGO's en toezichhouders, wat waarschijnlijk zal leiden tot meer onderzoeken.

3

Wetgevingsprocessen voor strafbaarstelling ecocide

- Discussies over een strafbaarstelling van ecocide stammen uit het internationale strafrecht. Dit debat verplaatst zich inmiddels deels naar het nationale strafrecht.
- De nationale voorstellen verschillen sterk, maar richten zich allemaal op de ernstigste vormen van milieuvuiling.
- Frankrijk nam in 2021 een ecocidewet aan en is al een strafrechtelijk onderzoek gestart op grond van die wet.
- In andere landen, waaronder Nederland, wordt ook overwogen of ecocide moet worden opgenomen als strafbaar feit.
- De (voorgestelde) nationale ecocidewetten bevragen enkele bestaande uitgangspunten van het milieustrafrecht:
 - van antropocentrisch naar ecocentrisch; en
 - van administratieve afhankelijkheid naar autonome strafbaarstellingen.

4

Rob de Rijck
Senior A Officier van justitie
'Strategisch adviseur' milieu Functioneel Parket

5

Vier grote lijnen

- Wat wil de samenleving/de politiek met handhaving?
- De samenhang van bestuurs- en strafrecht of het gebrek daaraan
- Het rechtssysteem kraakt in zijn voegen
- Adequate sanctionering in de milieuhandhaving

6

Wat is de gedachte achter handhaving ?

Enerzijds : Affaire kinderopvangtoeslag.

Anderzijds : 'Ten aanzien van de eigen verantwoordelijkheid voor correcte aanvragen [voor de Wnb-vergunning], ga ik ervan uit dat initiatiefnemers dit zorgvuldig en naar waarheid doen.'

7

Kritisch over milieuhandhaving:

Commissie Mans 2009

OVV over Odfjell 2012 [vgl over de vleesketen 2014]

Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) 2019

Commissie Van Aartsen 2021

Algemene Rekenkamer 2021

Strategische Milieukamer 2021

Europese Commissie 2021

Zuidelijke Rekenkamer over Limburg 2023

OVV over Tata e.a. 2023

8

Verbetering van het VTH stelsel

Opvolging Van Aartsen in het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH (IBP) 2022-2024

Ambitieuus en breed, zes 'pijlers', waaronder

- Bestuursrechtelijke en strafrechtelijke handhaving
- Informatievoorziening
- Robuuste omgevingsdiensten
- Onafhankelijkheid van uitvoering toezicht en handhaving

9

Bestuurs- en strafrecht

De verbintenis tussen bestuurlijk optreden en strafrecht lijkt op een aflevering uit *Married at First Sight* : in de planning ziet het er prima uit, maar er is in de praktijk al snel frictie.

10

De verhouding van bestuurs- en strafrecht

Aan de orde in het IBP :

- Landelijke handhavingsstrategie omgevingsrecht [LHSO, volledige herziening van de LHS 2014]
- Bestuurlijke aandacht voor milieucriminaliteit
- Overlegstructuren bestuursrecht – strafrecht

11

Het rechtssysteem kraakt in zijn voegen

Bijna-staking in de rechterlijke macht

Personeelstekort, maar m.i. niet het hele verhaal

Strafrecht : Herziening Wetboek van Strafvordering

12

Voorbeeld milieustrafrecht :

Hof Den Bosch 15 maart 2023

Invoer en op de markt brengen van niet toegelaten gewasbeschermingsmiddelen voor rozenteelt.

Feiten in 2009-2010, rechtbank 2016, hof 2023.

Belang : 6 maanden vwd en 50 uur taakstraf.

13

Problemen mogelijk vergroot door

Uitbreiding financiering omgevingsdiensten en ILT-
IOD [uit regeerakkoord op onderwerp VTH]

Uitbreiding financiering NVWA [uit Deloitte traject]

NB : strafrecht (opsporing) en bestuursrecht
(toezicht)

14

Adequate sancties, strafrechtelijk :

Motie Hagen – Sneller (december 2022, aan stas IenW) om in de WED op te nemen dat milieudelicten doeltreffend, evenredig en afschrikkend worden bestraft.

Minister JenV : er zal aan het WODC opdracht worden gegeven voor een onderzoek naar de effectiviteit van bestraffing van milieudelicten (ook in opvolging van ARK).

15

Adequate sancties, bestuursrechtelijk :

Inning van dwangsommen maakt onderdeel uit van de lopende tweejaarlijkse VTH-evaluatie.

16

'Open einde (verhaallijn), een verhaal waarin de afloop niet wordt verteld.'

Wikipedia